

تأثیر ویژگی‌های زراعی، اجتماعی، اقتصادی و ترویجی شالیکاران شهرستان ساری بر یکپارچه‌سازی اراضی

غلامرضا دین‌پناه^۱

چکیده

هدف این تحقیق بررسی اثرات ویژگی‌های زراعی، اجتماعی، اقتصادی و ترویجی شالیکاران شهرستان ساری بر یکپارچه سازی اراضی می‌باشد. این تحقیق از نوع کاربردی و روش علی-مقایسه‌ای بود. شالیکاران شهرستان ساری (N=۴۲۱۱۷) به عنوان جامعه‌ی آماری این تحقیق انتخاب شدند و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای ۳۲۹ شالیکار به عنوان نمونه‌ی آماری انتخاب شدند. روایی ابزار پژوهش از طریق اعضای هیئت علمی گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه تربیت مدرس و متخصصان و کارشناسان سازمان جهاد کشاورزی استان مازندران به‌دست آمد. آزمون مقدماتی و اعتبار پرسش‌نامه از طریق تکمیل ۳۰ پرسش‌نامه به-وسیله‌ی شالیکاران در یکی از شهرستان‌های خارج از نمونه‌ی آماری به عمل آمد و ضریب اطمینان آلفای کرونباخ ۰/۸۲ محاسبه گردید. نتایج نشان داد که میانگین‌های سن، سابقه‌ی کشاورزی و سابقه‌ی کشت برنج در شالیکارانی که اراضی آنها یکپارچه می‌باشد، بیشتر است. همچنین، میانگین‌های سطح تحصیلات، سطح زیر کشت برنج، سطح زیر کشت زراعی، نفوذ پذیری اجتماعی، مشارکت اجتماعی، نگرش نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی، عملکرد، درآمد، نسبت فایده-هزینه، استفاده از وسایل ارتباط جمعی، استفاده از منابع اطلاع رسانی و تاثیر فعالیت‌های آموزشی-ترویجی در شالیکارانی که اراضی آنها یکپارچه نمی‌باشد، بیشتر است.

واژگان کلیدی: یکپارچه سازی اراضی، شالیکاران، شهرستان ساری.

مقدمه

پراکندگی و قطعه قطعه بودن اراضی کشاورزی یکی از مسایل و مشکلاتی است که کشورهای مختلف جهان، حتی کشورهای پیشرفته و توسعه یافته نیز با آن مواجه می‌باشند و یکی از موانع جدی توسعه کشاورزی محسوب می‌شود، به طوری که کوچکی و پراکندگی اراضی، مانعی در استفاده بهینه از آب، زمین، نیروی انسانی، مکانیزاسیون و دیگر عوامل مؤثر در تولید کشاورزی می‌باشد. این وضعیت که در بیشتر مناطق ایران مشاهده می‌شود یکی از اساسی‌ترین و بنیادی‌ترین مسایل توسعه کشاورزی است (۳). لهسایی‌زاده (۵) معتقد است که مزرعه‌ای کوچک و شاخص کوچک بودن اراضی از جامعه‌ای به جامعه‌ای دیگر و از نوعی محصول به نوعی دیگر متفاوت است. برای مثال، مزرعه‌ای که در کانادا کوچک خوانده می‌شود، در ایران جزو مزارع کوچک نیست، همچنین اندازه بهینه‌ی مزرعه‌ای که تولید مارچوبه می‌کند، برای تولید گندم کوچک به حساب می‌آید، زیرا با اندازه بهینه در تولید مارچوبه می‌توان معیشت یک خانوار را تامین کرد، در صورتی که با همان اندازه مزرعه و تولید گندم نمی‌توان معیشت یک خانوار را تأمین کرد (۵).

یکپارچه‌سازی اراضی فرآیندی است که هدف آن کمک به جوامع برای استفاده بهینه از منابع و همچنین، سازماندهی دوباره‌ی فضایی قطعات، مطابق توافق عامه که در نهایت منجر به نوسازی جامعه در تمام ابعاد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی می‌شود (۹).

در یک دید کلی، یکپارچه‌سازی اراضی را می‌توان به لحاظ عاملین اجرای آن در دو طبقه کلی: ۱ - یکپارچه‌سازی خودجوش و ۲ - یکپارچه‌سازی غیر خودجوش، جای داد (۳). در یکپارچه‌سازی خودجوش عامل اصلی اجراء کشاورزان ذیربط هستند. در اینجا اصولاً مسئله به‌وسیله‌ی خود کشاورزان مطرح می‌شود و سایر اقدامات اعم از سازماندهی، ترغیب دیگران، جلب مشارکت افراد ذیربط در مراحل مختلف کار و روش‌های مناسب یکپارچه‌سازی نیز با اتکای بر نیروهای داخلی روستا انجام می‌گیرد. در یکپارچه‌سازی غیر خودجوش نقش عوامل غیر بومی بسیار تعیین کننده است. در اقداماتی که به ویژه طی دو دهه‌ی اخیر در زمینه‌ی یکپارچه‌سازی اراضی در ایران صورت گرفته است، نقش عوامل بیرونی (دولتی) بسیار برجسته بوده است. به عنوان مثال، در برنامه‌ی پنج ساله‌ی اول توسعه (۱۳۷۲-۱۳۶۸) در زمینه‌ی کشاورزی پیش‌بینی شده بود که یک میلیون هکتار از اراضی کشاورزی کشور یکپارچه شود. با آنکه در این برنامه، کشاورزان مشارکت فعالی داشتند، اما سازماندهی و تمشیت امور بیشتر بر عهده‌ی دولت و عوامل اجرایی آن بوده است. این نوع از یکپارچه‌سازی در سال‌های اخیر بیشتر متداول بوده و در تعدادی از روستاهای کشور به اجرا در آمده است. به عنوان مثال، می‌توان از روستاهای استان‌های مرکزی (۶)، خراسان (۱)، لرستان (۲) و کرمانشاه (۴) نام برد.

را در ترکیب با فرآیند توسعه‌ی یکپارچه‌ی روستایی لازم می‌داند و کاربرد عکس‌های ماهواره‌ای سنجش از دور و فناوری‌های کامپیوتری را سودمند می‌داند (۱۷).

وزارت کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست کشور مصر بیان می‌کند که یکپارچه‌سازی اراضی باعث شده است سطح زیر کشت محصولات افزایش یابد و همچنین، درآمد و بهره‌وری کشاورزان بهبود یابد (۱۰). در تحقیقاتی که یو و همکاران در سال ۲۰۱۰ در چین (۱۶) و اسکلیکا در سال ۲۰۰۶ در جمهوری چک (۱۳) انجام دادند به این نتایج رسیدند که یکپارچه‌سازی اراضی باعث شده اکوسیستم طبیعی و محیطی و وضعیت اجتماعی و اقتصادی روستاییان بهبود یابد. در تحقیقاتی که نیرولا و تاپا در سال ۲۰۰۵ در جنوب آسیا (۱۲) و تاپا و نیرولا در سال ۲۰۰۸ در نپال (۱۴) انجام دادند به این نتایج رسیدند که یکپارچه‌سازی اراضی باعث پذیرش نوآوری‌های جدید، تولید بیشتر، مدیریت و حفاظت مؤثر اراضی و به‌دست آوردن درآمد و سود بیشتر شده است. در تحقیقی که ویو و همکاران (۱۵) در سال ۲۰۰۵ تحت عنوان یکپارچه‌سازی اراضی و بهره‌وری در تولیدات محصولات خانوارهای چینی انجام دادند، به این نتایج رسیدند که یکپارچه‌سازی اراضی در کاهش هزینه‌ها، افزایش بهره‌وری و خودکفایی روستاییان تأثیرگذار بوده است. در تحقیقی که کرسنت و همکاران (۷) در سال ۲۰۰۲ تحت عنوان اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی یکپارچه‌سازی اراضی در گالیکا انجام دادند، به این نتایج رسیدند که یکپارچه‌سازی اراضی بر مشارکت اجتماعی،

یکپارچه‌سازی اراضی موجبات توسعه‌ی روستایی را فراهم می‌آورد زیرا با عمل می‌توان کارایی و رقابت سالم را ایجاد کرده و تلفیق بهتری از زنجیره‌های کشاورزی داشت. همچنین، این فرآیند شرایط اقتصادی روستاییان را با فراهم آوردن تولید بیشتر، فعالیت‌های غیرزراعی و دسترسی به بازار و اعتبارات و شرایط اجتماعی را با ایجاد فرصت‌های اشتغال، مشارکت، دسترسی به خدمات بهداشتی و آموزشی، بهبود می‌بخشد (۸). یکپارچه‌سازی اراضی برای بقای اهداف کشاورزی ضروری می‌باشد و می‌تواند زیر ساخت‌ها و معیشت زندگی روستاییان را ارتقاء داده و مقدمات توسعه‌ی پایدار را فراهم سازد (۱۱). اصولی که در یکپارچه‌سازی اراضی باید رعایت شود شامل (۱) هدف باید به‌جای تولید اولیه‌ی محصولات کشاورزی، بهبود معیشت روستاییان باشد (۲) نتیجه‌ی نهایی، نوسازی جامعه می‌باشد که از طریق توسعه‌ی اقتصادی و سیاسی کل جامعه و مدیریت پایدار و حفظ منابع طبیعی به‌دست می‌آید (۳) فرآیندها در عمل باید مشارکتی، آزادمنشانه و جامعه‌مدار باشد و نه صرفاً در مفاهیم (۴) رهیافت بایستی جامع و بین بخشی بوده تا بتواند عناصر مختلف یک روستا را با هم تلفیق کند تا توسعه‌ی منطقه‌ای را گسترش دهد (۸).

زو (۱۷) معتقد است که در یک اقتصاد رقابتی ضرورت دارد مالکیت خصوصی و عمومی زمین‌های پراکنده کشاورزی به صورت واحدهای یکپارچه درآید. وی در این فرآیند مداخله‌ی دولت، آموزش عمومی و مشارکت فعال کشاورزان

جهت تعیین روایی پرسش‌نامه را در اختیار استادان گروه ترویج و آموزش کشاورزی واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه تربیت مدرس و تعدادی از کارشناسان سازمان جهاد کشاورزی استان مازندران گذاشته شد و برای تعیین اعتبار ابزار تحقیق و به‌دست آوردن واریانس جهت نمونه‌گیری، اقدام به آزمون مقدماتی گردید. در این آزمون پرسش‌نامه‌ی مذکور به ۳۰ شالیکار در شهرستان قائمشهر که از نظر شرایط اقلیمی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی شبیه جامعه‌ی آماری بودند، داده شد. پس از استخراج داده‌ها ضریب کرونباخ آلفا برای تمام متغیرها با مقیاس رتبه‌ای برابر ۰/۸۲ محاسبه شد. به منظور تعیین وضعیت اکولوژیکی شالیکاران (وضعیت تناوب زراعی، استفاده از آفت‌کش‌ها، علفکش‌ها، کودهای شیمیایی و ...)، ۷ گویه، نگرش نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی ۱۲ گویه، نفوذپذیری اجتماعی ۴ گویه، مشارکت اجتماعی ۶ گویه، میزان استفاده‌ی پاسخگویان از منابع اطلاعاتی ۱۲ گویه، میزان تأثیرگذاری دوره‌های آموزشی-ترویجی ۲۰ گویه، در رابطه به اهداف دوره‌ها که همگی دارای طیف ۶ گزینه‌ای لیکرت بودند، اندازه‌گیری شدند (هیچ=۰، بسیار کم = ۱، کم = ۲، متوسط = ۳، زیاد = ۴، بسیار زیاد = ۵). بنابراین، حداقل امتیاز برای وضعیت اکولوژیکی، نگرش، نفوذپذیری، مشارکت، استفاده از منابع اطلاعاتی و تأثیر دوره‌های ترویجی صفر و حداکثر به ترتیب

دانش فنی، سطح زیر کشت زراعی و شرایط زیست محیطی و اقتصادی کشاورزان تأثیرگذار بوده است.

مواد و روش‌ها

این تحقیق از نوع کاربردی و از روش تحقیق علی-مقایسه‌ای استفاده شده است. زیرا، ویژگی‌های شالیکارانی که اراضی آنها پراکنده می‌باشد را با ویژگی‌های شالیکارانی که اراضی آنها یکپارچه می‌باشد، مقایسه می‌کند. جامعه‌ی آماری این تحقیق شامل شالیکاران شهرستان ساری می‌باشد (N=۴۲۱۱۷). در این تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شده است. در این تحقیق، مراکز خدمات جهاد کشاورزی در شهرستان ساری (۸ مرکز) طبقات جامعه‌ی آماری ما را تشکیل می‌دهند که با استفاده از فرمول کوکران از جامعه نمونه‌گیری شد (n=۳۲۹). سپس، نسبت به بزرگی هر طبقه این نمونه بین آنها تقسیم شد. از نمونه‌های انتخاب شده، ۴۳ پاسخگو دارای اراضی یکپارچه بوده و ۲۸۶ پاسخگو اراضی پراکنده داشتند (جدول ۱).

هدف کلی تحقیق بررسی اثرات ویژگی‌های زراعی، اجتماعی، اقتصادی و ترویجی شالیکاران شهرستان ساری بر یکپارچه‌سازی اراضی می‌باشد. و اهداف اختصاصی شامل تعیین ویژگی‌های زراعی، اجتماعی، اقتصادی و ترویجی شالیکاران و مقایسه‌ی ویژگی‌های شخصی، زراعی، اجتماعی، اقتصادی و ترویجی در دو گروه شالیکار بود.

که در روابط lm : ارزش مکانیزاسیون مربوط به هر وسیله، ha : ساعت استفاده‌ی هر وسیله در هکتار، λ : ضریب هر وسیله که بر اساس اهمیت وسیله در زراعت برنج مشخص شده است و LM : سطح مکانیزاسیون مربوط به هر شالیکار می‌باشد.

برابر ۳۵، ۶۰، ۳۰، ۶۰ و ۱۰۰ می‌باشد. آماره‌های مورد استفاده در تحقیق میانگین، انحراف معیار و آزمون t مستقل می‌باشد. همچنین، سطح مکانیزاسیون به صورت زیر اندازه‌گیری شده است:

$$lm_1 = h_{a1} \times \lambda_1$$

$$LM = lm_1 + lm_2 + \dots + lm_n$$

جدول ۱- وضعیت پرسش‌نامه‌ها به تفکیک مراکز خدمات (واحد: نفر)

نام مرکز خدمات	حجم جامعه	حجم نمونه
سمسکنده	۵۵۵۶	۴۳
هولار	۵۹۹۰	۴۷
میاندرو	۴۳۰۷	۳۴
فریم	۱۹۴۶	۱۵
آبکسر	۷۸۱۴	۶۱
پنبه زار کتی	۶۳۳۴	۴۹
کیاسر	۷۶۳۲	۶۰
شویند	۲۵۳۸	۲۰
جمع	۴۲۱۱۷	۳۲۹

نتایج و بحث

ویژگی‌های شخصی و زراعی پاسخ‌گویان

ویژگی‌های شخصی و زراعی پاسخ‌گویان در جدول ۲ آمده است. با توجه به میانگین سن (۵۱/۳) و سواد (۵/۹) پاسخ‌گویان، می‌توان برداشت کرد که آنها اکثراً مسن و دارای سطح تحصیلات در حد ابتدایی می‌باشند. میانگین سابقه‌ی کشاورزی و سابقه‌ی کشت برنج در بین پاسخ‌گویان به ترتیب برابر ۲۹/۶ و ۲۱ سال می‌باشد. میانگین سطح زیر کشت زراعی ۲/۱ هکتار، میانگین سطح زیر کشت برنج ۱/۶ هکتار، میانگین سطح مکانیزاسیون آنها ۳۵/۱ و میانگین وضعیت اکولوژیکی پاسخ‌گویان ۱۵/۶ می‌باشد. بنابراین، می‌توان بیان نمود سطح مکانیزاسیون و وضعیت اکولوژیکی پاسخ‌گویان در حد متوسط است.

ویژگی‌های اجتماعی پاسخ‌گویان

با توجه به جدول ۳، ۱۴/۹ درصد از پاسخ‌گویان، نفوذپذیری اجتماعی آنها در حد ضعیف، ۴۲/۹ درصد در حد متوسط و ۴۲/۲ درصد در حد خوب می‌باشد. همچنین، ۱۴ درصد از پاسخ‌گویان، مشارکت اجتماعی آنها در حد ضعیف، ۵۶/۸ درصد در حد متوسط و ۲۹/۲ درصد در حد خوب می‌باشد. نگرش شالیکاران نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی مطلوب است.

ویژگی‌های اقتصادی شالیکاران

بر اساس داده‌ها، بالاترین عملکرد برنج در واحد سطح ۴/۱ تن و پایین‌ترین عملکرد برنج در واحد سطح ۱/۳ تن می‌باشد. به طوری که، ۱۶/۱ درصد از پاسخ‌گویان دارای عملکرد کمتر از ۱/۵

تن، ۴۱ درصد بین ۱/۶ تا ۲ تن، ۲۶/۴ درصد بین ۲/۱ تا ۲/۷ تن و ۱۶/۴ درصد بالای ۲/۸ تن داشته‌اند. از نظر درآمدی، ۲۱ درصد از پاسخ‌گویان کمتر از ۲ میلیون تومان، ۲۹/۲ درصد بین ۲/۰۱ تا ۶ میلیون تومان و ۴۹/۸ درصد بیشتر از ۶/۰۱ میلیون تومان درآمد داشته‌اند. همچنین، نسبت فایده - هزینه ۴۹/۸ درصد از پاسخ‌گویان کمتر از ۴ و ۵۰/۲ درصد نسبت هزینه - فایده بالاتر از ۴/۰۱ داشته‌اند (جدول ۴).

ویژگی‌های ارتباطی - ترویجی شالیکاران

با توجه به داده‌ها، ۶/۱ درصد از پاسخ‌گویان بین ۲ تا ۴ ساعت در هفته از وسایل ارتباط جمعی استفاده می‌کنند، ۴۲/۶ درصد بین ۴/۵ تا ۷ ساعت در هفته و ۵۱/۴ درصد بیشتر از ۷/۵ ساعت در هفته از وسایل ارتباط جمعی استفاده می‌کنند. ۸۶/۹ درصد از پاسخ‌گویان، میزان استفاده از منابع اطلاعاتی را در حد بسیار کم و کم و ۱۳/۱ درصد در حد متوسط بیان کردند. ۳۷/۱ درصد از پاسخ‌گویان در طول ماه با مروج تماس نداشته‌اند، ۳۶/۲ درصد از آنان یک‌بار، ۲۴ درصد دو بار و ۲/۷ درصد سه بار تماس داشته‌اند. ۶۶ درصد از پاسخ‌گویان، میزان تأثیرگذاری فعالیت‌های آموزشی - ترویجی را در حد بسیار کم و کم، ۳۱/۳ درصد در حد متوسط و تنها ۲/۷ درصد در حد زیاد بیان کردند (جدول ۵).

مقایسه‌ی ویژگی‌های شخصی، زراعی،

اجتماعی، اقتصادی و ترویجی در دو گروه از

شالیکاران

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که بین میانگین‌های سن، تحصیلات، سابقه‌ی کشاورزی،

آموزشی - ترویجی در شالیکارانی که اراضی آنها یکپارچه نمی‌باشد، بیشتر است.

می‌توان نتیجه گرفت شالیکارانی که اراضی یکپارچه دارند سطح زیر کشت کمتری دارند و افرادی مسن محسوب می‌شوند، بر این اساس است که بیشتر ویژگی‌های شالیکارانی که اراضی پراکنده دارند در وضعیت بهتری می‌باشد. با توجه به تحلیل‌ها، نتیجه‌گیری می‌شد که یکپارچه‌سازی اراضی در شهرستان ساری یک فرایند فراگیر می‌باشد و بایستی تمام شالیکاران را پوشش داده و در کوتاه مدت به این مهم دست پیدا نمود. پیشنهاد می‌شود به منظور یکپارچه‌سازی اراضی از کشاورزان جوان‌تر و باسوادتر شروع کرد و همچنین، به سوی کشاورزانی حرکت نمود که نگرش مطلوب‌تری نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی دارند و از سطح زیر کشت بیشتری و همچنین از عملکرد و بهره‌وری بیشتری برخوردار هستند.

سابقه‌ی کشت برنج، سطح زیر کشت برنج، سطح زیر کشت زراعی، نفوذپذیری اجتماعی، مشارکت اجتماعی، نگرش نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی، عملکرد، درآمد، نسبت فایده-هزینه، استفاده از وسایل ارتباط جمعی، استفاده از منابع اطلاع رسانی و تاثیر فعالیت‌های آموزشی - ترویجی در هر دو گروه شالیکار در سطح ۰/۰۱ اختلاف معنی‌داری وجود دارد به طوری که میانگین‌های سن، سابقه‌ی کشاورزی و سابقه‌ی کشت برنج در شالیکارانی که اراضی آنها یکپارچه می‌باشد، بیشتر است.

میانگین‌های سطح تحصیلات، سطح زیر کشت برنج، سطح زیر کشت زراعی، نفوذپذیری اجتماعی، مشارکت اجتماعی، نگرش نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی، عملکرد، درآمد، نسبت فایده-هزینه، استفاده از وسایل ارتباط جمعی، استفاده از منابع اطلاع رسانی و تاثیر فعالیت‌های

جدول ۲- ویژگی‌های شخصی و زراعی پاسخ‌گویان (n=۳۲۹)

متغیر	فراونی	درصد	میانگین	انحراف معیار
سن				
۳۱-۴۰	۶۸	۲۰/۷	۵۱/۳	۱۲/۱
۴۱-۵۰	۹۰	۲۷/۴		
۵۱-۶۰	۹۱	۲۷/۷		
۶۱-۷۰	۷۱	۲۱/۶		
۷۱-۷۶	۹	۲/۷		
سطح تحصیلات				
بی‌سواد	۳۰	۹/۱	۵/۹	۳/۹
ابتدایی (۱-۵)	۱۵۵	۴۷/۱		
راهنمایی (۶-۸)	۳۰	۹/۱		
متوسطه (۹-۱۲)	۱۱۴	۳۴/۷		
سابقه کشاورزی				
۱۰-۲۰	۱۳۷	۴۱/۶	۲۹/۶	۱۴/۹
۲۱-۳۰	۴۱	۱۲/۵		
۳۱-۴۰	۶۲	۱۸/۸		
۴۱-۵۰	۵۶	۱۷		
۵۱-۵۸	۳۳	۱۰		
سابقه کشت برنج				
۹-۱۵	۱۲۹	۳۹/۲	۲۱	۱۰/۲
۱۶-۲۵	۹۳	۲۸/۳		
۲۶-۳۵	۶۳	۱۹/۱		
۳۶-۴۰	۴۴	۱۳/۴		
میزان سطح زیر کشت برنج				
۰/۵-۱	۱۴۰	۴۲/۶	۱/۶	۰/۹۶
۱/۱-۲	۱۱۸	۳۵/۹		
۲/۱-۳	۵۰	۱۵/۲		
۳/۱-۴	۲۱	۶/۴		
میزان سطح زیر کشت زراعی				
۰/۵-۱	۱۰۶	۳۲/۲	۲/۱	۱/۴
۱/۱-۲	۱۰۸	۳۲/۸		
۲/۱-۳	۴۹	۱۴/۹		
۳/۱-۴	۶۶	۲۰/۱		
سطح مکانیزاسیون				
پایین (۲۱-۳۰)	۱۱۸	۳۵/۹	۳۵/۱	۹/۱
متوسط (۳۱-۳۸)	۹۰	۲۷/۴		
بالا (۳۹-۴۷)	۷۵	۲۲/۸		
بسیار بالا (۴۸-۵۴)	۴۶	۱۴		
وضعیت اکولوژیکی				
ضعیف (۸-۱۴)	۱۲۸	۳۸/۹	۱۵/۶	۳/۱
متوسط (۱۵-۲۱)	۲۰۱	۶۱/۱		

جدول ۳- ویژگی‌های اجتماعی پاسخ‌گویان (n=۳۲۹)

متغیر	فراوانی	درصد	میانگین	انحراف معیار
نفوذپذیری اجتماعی				
ضعیف (۵-۸)	۴۹	۱۴/۹		
متوسط (۹-۱۲)	۱۴۱	۴۲/۹	۱۱/۴	۲/۷
خوب (۱۳-۱۶)	۱۳۹	۴۲/۲		
مشارکت اجتماعی				
ضعیف (۷-۱۲)	۴۶	۱۴		
متوسط (۱۳-۱۸)	۱۸۷	۵۶/۸	۱۶/۷	۳/۶
خوب (۱۹-۲۴)	۹۶	۲۹/۲		
نگرش نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی				
خوب (۳۷-۴۸)	۲۷۵	۸۳/۶	۴۳/۵	۴/۸

جدول ۴- ویژگی‌های اقتصادی پاسخ‌گویان (n=۳۲۹)

متغیر	فراوانی	درصد	میانگین	انحراف معیار
عملکرد (تن)				
کمتر از ۲	۱۸۸	۵۷/۱		
۲/۱-۳/۵	۱۰۸	۳۲/۹	۲/۲	۰/۷۴
بیشتر از ۳/۶	۳۳	۱۰		
درآمد (میلیون تومان)				
کمتر از ۶	۱۶۵	۵۰/۲		
۶/۰۱-۱۲	۱۰۹	۳۳/۱	۶/۹	۵/۲
بیشتر از ۱۲/۰۱	۵۵	۱۶/۷		
نسبت فایده- هزینه				
کمتر از ۴	۱۶۴	۴۹/۸		
۴/۰۱-۶	۱۱۹	۳۶/۲	۴/۳	۱/۲
بیشتر از ۶/۰۱	۴۶	۱۴		

جدول ۵- ویژگی‌های ارتباطی - ترویجی پاسخ‌گویان (n=۳۲۹)

متغیر	فراوانی	درصد	میانگین	انحراف معیار
استفاده از وسایل ارتباط جمعی				
۲-۴	۲۰	۶/۱		
۴/۵-۷	۱۴۰	۴۲/۶	۸/۱	۳/۵
بیشتر از ۷/۵	۱۶۹	۵۱/۴		
استفاده از منابع اطلاع رسانی				
خیلی کم (۰-۱۲)	۱۴۲	۴۳/۲		
کم (۱۳-۲۴)	۱۴۴	۴۳/۷	۱۵/۳	۶/۳
متوسط (۲۵-۳۶)	۴۳	۱۳/۱		
تماس با مروج				
بدون تماس	۱۲۲	۳۷/۱		
یک بار	۱۱۹	۳۶/۲	۰/۹	۰/۸۵
دو بار	۷۹	۲۴		
سه بار	۹	۲/۷		
تأثیرگذاری فعالیت‌های آموزشی - ترویجی				
خیلی کم (۰-۲۰)	۵۵	۱۶/۷		
کم (۲۱-۴۰)	۱۶۲	۴۹/۲	۳۴/۴	۱۲/۸
متوسط (۴۱-۶۰)	۱۰۳	۳۱/۳		
زیاد (۶۱-۸۰)	۹	۲/۷		

جدول ۶- مقایسه‌ی ویژگی‌های شخصی، زراعی، اجتماعی، اقتصادی و ترویجی در دو گروه شالیکار

متغیر وابسته	متغیر مستقل	شالیکارانی که اراضی شان یکپارچه اند (n=۴۳)		شالیکارانی که اراضی شان یکپارچه نمی باشد (n=۲۸۶)		t	سطح معنی داری
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
سن		۵۶/۳	۵/۹	۵۰/۵	۱۲/۶	۴/۸۷	۰/۰۰۰
سطح تحصیلات		۲/۶	۱/۸	۶/۴	۳/۹	۱۰/۵۱	۰/۰۰۰
سابقه کشاورزی		۳۳/۸	۱۱/۹	۲۸/۹	۱۵/۲	۲/۴	۰/۰۱۸
سابقه کشت برنج		۲۶/۴	۷/۶	۲۰/۲	۱۰/۳	۴/۷۸	۰/۰۰۰
سطح زیر کشت برنج		۰/۵۴	۰/۲۵	۱/۸	۰/۹۳	۱۷/۸	۰/۰۰۰
سطح زیر کشت زراعی		۰/۷	۰/۲	۲/۴	۱/۴	۱۸/۷	۰/۰۰۰
سطح مکانیزاسیون		۳۳/۶	۸/۹	۳۵/۳	۹/۱	۱/۱۵	۰/۲۴۹
وضعیت اکولوژیکی		۱۶/۶	۳/۶	۱۵/۴	۲/۹	۱/۹۶	۰/۰۵۵
نفوذپذیری اجتماعی		۱۰/۲	۲/۴	۱۱/۶	۲/۶	۳/۳۴	۰/۰۰۱
مشارکت اجتماعی		۱۴/۶	۲/۳	۱۷/۰۴	۳/۷	۵/۹۵	۰/۰۰۰
نگرش		۴۱/۳	۳/۸	۴۳/۹	۴/۹	۳/۳۳	۰/۰۰۱
عملکرد		۱/۹	۰/۱۲	۲/۳	۰/۷۸	۶/۳۹	۰/۰۰۰
درآمد		۱/۹۸	۰/۸۴	۷/۷	۵/۲	۱۷/۲۶	۰/۰۰۰
نسبت فایده- هزینه		۳/۹	۰/۸۴	۴/۳	۱/۳	۲/۹۷	۰/۰۰۴
استفاده از وسایل ارتباط جمعی		۷/۱	۲/۵	۸/۳	۳/۶	۲/۰۴	۰/۰۴۳
استفاده از منابع اطلاع رسانی		۱۰/۶	۲/۵	۱۵/۹	۶/۴	۱۰/۱۵	۰/۰۰۰
تأثیر فعالیت‌های آموزشی- ترویجی		۲۶/۹	۷/۲	۳۵/۵	۱۳/۱	۶/۳۸	۰/۰۰۰
تعداد تماس با مروج		۱/۱	۰/۷	۰/۹	۰/۹	۱/۶	۰/۱۱۲

منابع مورد استفاده

- ۱- حیدری، غ.، ع. اکبرمهرابی، ح. نیر و ه. بافکر. ۱۳۶۶. بررسی پدیده پراکندگی زمین زراعی در بجنورد. مرکز تحقیقات روستایی و اقتصاد کشاورزی. تهران.
- ۲- حیدری، غ.، ع. اکبرمهرابی، ح. نیر و ه. بافکر. ۱۳۶۹. وضع پراکندگی زمین زراعی کشاورزان در شهرستان بروجرد. مرکز تحقیقات روستایی و اقتصاد کشاورزی. تهران.
- ۳- حیدری، غ. ۱۳۷۵. یکپارچگی اراضی و توسعه کشاورزی در ایران. فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۱۳. ۱۴۵-۲۰۳.
- ۴- شهبازی، ا. ۱۳۶۷. توسعه کشاورزی و مسئله کوچکی، پراکندگی و دوری قطعات اراضی مورد کشت و کار هر خانواده کشاورز. مجموعه مقالات اولین کنگره بررسی مسایل توسعه کشاورزی ایران. سازمان تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی. اسفند ۱۳۶۷. ۵۰۷-۵۶۳. تهران.
- ۵- لهسایی‌زاده، ع. ۱۳۷۲. تحولات اجتماعی در روستاهای ایران. انتشارات دانشگاه شیراز.
- ۶- وثوقی، م. و م. نبی‌زاده. ۱۳۷۰. بررسی مشکلات اجتماعی ناشی از پراکندگی زمین در قالب واحد زراعی سنتی شهرستان سرپند استان مرکزی. موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران. تهران.
- 7- Crecente, R., C. Alvarez, and U. Fra. 2002. Economic, social and environmental impact of land consolidation in Galicia. *Land Use Policy*. 19: 135-147.
- 8- FAO. 2003. The Design of land consolidation pilot projects in central and Eastern Europe, Rome.
- 9- Kopeva D, N. Noev, and V. Evtimov. 2002. Land fragmentation and options for land consolidation in Bulgaria. Prepared for the FAO, Rome and presented at the Munich Conference: Land Fragmentation and Land Consolidation in CEEC: a gate towards sustainable rural development in the new millennium (February 2002).
- 10- Ministry of Agriculture, Natural Resources and Environment. 2010. Department of Land Consolidation. Available on the URL: <http://www.cyprus.gov.cy/moa/Agriculture.nsf/All/E552BF43FFC2A663C2257015002252B3?OpenDocument>
- 11- Molen, P., C. Lemmen, and M. Uimonen. 2005. Modern land consolidation. Available on the URL: http://www.gim-international.com/issues/articles/id439-Modern_Land_Consolidation.html
- 12- Niroula, G.S. and G.B. Thapa. 2005. Impacts and causes of land fragmentation, and lessons learned from land consolidation in South Asia. *Land Use Policy*. 22: 358-372.
- 13- Sklenicka, P. 2006. Applying evaluation criteria for the land consolidation effect to three contrasting study areas in the Czech Republic. *Land Use Policy*. 23: 502-510.
- 14- Thapa, G.B. and G.S. Niroula. 2008. Alternative options of land consolidation in the mountains of Nepal: An analysis based on stakeholders' opinions. *Land Use Policy*. 25: 338-350.

- 15- Wu, Z., M. Liu, and J. Davis. 2005. Land consolidation and productivity in Chinese household crop production. *China Economic Review*. 16: 28–49.
- 16- Yu, J., J. Feng, Y. Che, X. Lin, L. Hu, and Sh. Yang. 2001. The identification and assessment of ecological risks for land consolidation based on the anticipation of ecosystem stabilization: A case study in Hubei Province, China. *Land Use Policy*. 27: 293–303.
- 17- Zhou, J.M. 1999. How to carry out land consolidation an international comparison. EUI Working Paper ECO No. 99/1.

Archive of SID